

**CONCEPTVERSLAG VAN DE OPENBARE VERGADERING VAN DE COMMISSIE
BESTUUR, GEHOUDEN OP 30 MEI IN HET STADHUIS TE HAARLEM**

Aanwezig de leden:

De heer G.B. van Driel (CDA), de heer J. Fritz (PvdA), mevrouw T.E.M. Hoffmans (GroenLinks), de heer E. de Iongh (D66), de heer R.G.J. de Jong (VVD), mevrouw J. Langenacker (PvdA), mevrouw D. Leitner (D66), mevrouw S. Özogul-Ozen (SP), de heer Reeskamp (fractie Reeskamp), de heer P. Schouten (Sociaal Lokaal), de heer C.J. Schrama (Haarlem Plus), mevrouw C.Y. Sikkema (GroenLinks), de heer M. Snoek (CDA), de heer J. Vrugt (Actiepartij), mevrouw L.C. van Zetten (D66)

Afwezig:

De heer R.H.C. Hiltemann (Sociaal Lokaal), de heer W.J. Rutten (VVD)

Mede aanwezig:

De heer L. Mulder (voorzitter), de heer C. Mooij (wethouder), burgemeester B. Schneiders, de heer B. Nijman (secretaris)

Verslag: De heer G-J. Timmermans (Notuleerservice Nederland)

1. Opening en mededelingen voorzitter

De **voorzitter** opent de vergadering om 17.00 uur en heet allen welkom in het bijzonder de accountant de heer Goldstein en de heer De Iongh, voorzitter van de RKC. Er zijn berichten van verhindering van de leden Hiltemann (SP) en Rutten (VVD).

2. Spreektijd voor belangstellenden

Er hebben zich geen belangstellenden gemeld.

3. Vaststellen agenda

Vanwege de volle agenda is er vandaag geen rondvraag. Mogelijk zullen enkele agendapunten verdaagd worden, afhankelijk van het verloop van de besprekingen. De commissie voelt niet voor het voorstel agendapunt 7 over Haarlem Presteert Beter te combineren met de bespreking van de Jaarrekening 2012.

De agenda wordt vooralsnog conform het voorstel vastgesteld.

4. Conceptverslag commissie Bestuur van 16 mei 2013

Op pagina 2 wordt in de bijdrage van mevrouw Van Zetten het woord 'kerntakendiscussie' vervangen door 'takeninventarisatie'.

Met deze wijziging wordt het verslag van 16 mei 2013 vastgesteld.

Ter advisering aan de raad

5. Jaarrekening en jaarverslag 2012 gemeente Haarlem

De accountant

De heer **Goldstein, accountant**, brengt in herinnering dat hij een jaar geleden uit de aanbesteding naar voren kwam en sindsdien het werk van deze gemeente heeft verkend. Hij heeft nu zijn eerste jaarcontrole en een samenvatting van zijn bevindingen is te vinden op pagina 4 van zijn verslag. Dat is ook al besproken met ambtenaren, college en RKC. Hij heeft een goedkeurende verklaring gegeven. In de zogeheten SiSa-bijlage, waarvoor ministeries speciale belangstelling hebben, wordt in één keer een hele reeks bedragen afgerekend. Hij heeft geen bevindingen van groot materieel belang te melden. Hij meldt wel dat er veel externe hulp nodig is geweest om een goede jaarrekening voor elkaar te krijgen. Hij heeft zijn zorgen daarover aan het college overgebracht. Zijn belangrijkste aanbeveling vindt hij dan ook dat de overdracht van de nu ingehuurde expertise en gestapelde kwaliteit op een goede manier moet worden geregeld. Daar is een opleidingsprogramma voor het eigen personeel voor ontwikkeld.

Hij wijst op de afwikkeling van de vaste activa en de grondexploitaties. Het project Land in Zicht zou beter in de P&C-cyclus moeten worden opgenomen.

Hij zegt het werk voor de gemeente Haarlem als plezierig ervaren te hebben. Er zijn verbeteringen aangebracht om portefeuillehouders beter de vinger aan de pols te kunnen laten houden en de bedrijfsvoering en interne controle op orde te krijgen. Naar zijn mening geeft de jaarrekening een goede en getrouwe basis voor een vruchtbare discussie.

De heer **De Jong (VVD)** vraagt of de rechtmatigheid waar op pagina 5 overgesproken wordt opgaat vóór of pas na de goedkeuring achteraf van de raad van uitgaven om die alsnog rechtmatig te maken. Hij is benieuwd hoe de accountant de onrechtmatige bedragen beoordeelt. Zijn zij uitzonderlijk of te wijten aan een fout in de organisatie?

De heer **Goldstein** zegt dat de raad deze uitgaven inderdaad nog moet bekrachtigen om ze alsnog rechtmatig te maken. Dat staat ook met zoveel woorden als voorwaarde voor goedkeuring in zijn verklaring. Het is naar zijn ervaring de normale handelswijze dat het college komt met een plausibele verklaring voor deze overschrijdingen. Het gaat hier om begrotingsonrechtmatigheden, de andere rechtmatigheidsaspecten van de uitgaven zelf zijn getoetst en in orde bevonden. De toetsende rol van de accountant is bij begrotingsonrechtmatigheden marginaal, het uiteindelijke oordeel of het college deze uitgaven had mogen doen is aan de raad.

De heer **Snoek (CDA)** is benieuwd wat er gebeurt als de raad deze omvangrijke post niet goedkeurt.

De heer **Goldstein** zegt dat dan de gemeenteraad zou moeten aangeven welke aanpassingen zouden moeten worden aangebracht. Dat heeft hij in zijn praktijk echter nog nooit zien gebeuren en het lijkt hem ook onwenselijk. Maar het is aan de raad om het college om een afdoende verantwoording te vragen en vervolgens te beoordelen of men die adequaat vindt. Dat is in zijn ogen de belangrijkste discussie die de raad nu te voeren heeft.

Mevrouw **Sikkema (GroenLinks)** informeert of er al progressie te zien valt op het gebied van de gevraagde cultuuromslag. Zij vraagt waarom jaarlijks toleranties voor controle en verantwoording moeten worden vastgesteld.

De heer **Goldstein** zegt dat het hier gaat om een formeel punt. De huidige tolerantiegrens van 0,5% is lager dan het wettelijk minimum. De raad moet die toleranties vaststellen in het

controleprotocol. In de meeste gemeenten adviseert hij de wettelijke toleranties op het wettelijk minimum te zetten en alleen in uitzonderlijke gevallen dieper te gaan met de controle. In de managementletter ligt veel nadruk op de cultuuromslag. Ook in de gesprekken met het college en de directie is dat onderwerp nadrukkelijk aan de orde geweest. Hij wijst op het project Haarlem Presteert Beter, waarin dat aspect naar zijn mening meer belicht moet worden. Er zijn gerichte programma's en trainingen in het leven geroepen en er gaat vanaf de komende zomer veel gebeuren op dat gebied.

Mevrouw **Leitner (D66)** vraagt of de overschrijding van 7,2 miljoen in categorie 1, waar dus extra baten tegenover staan, ook voortkomen uit de cultuur. Zij proeft een mentaliteit van niet te hoeven verantwoorden als er baten tegenover staan. Zij vraagt hoe die baten en uitgaven zijn gerelateerd.

De heer **Goldstein** zegt dat de cultuurvraag speelt bij de bedrijfsvoering, niet bij deze zaken. Het gaat om overschrijdingen die hij op programmaniveau acceptabel vindt. De uitgaven zelf zijn rechtmatig en voor het juiste doel aangewend. Hij beoordeelt of ze getrouw en rechtmatig zijn verantwoord. Hij toetst marginaal op de programmaverantwoording, want dat is een verantwoordelijkheid van het college. Zijn eigen taak is te kijken of er geen tegenstrijdigheden staan in de jaarrekening. Hoe baten en uitgaven precies zijn gerelateerd kan hij op dit moment niet zeggen.

De **voorzitter** bedankt de heer Goldstein voor zijn toelichting en beantwoording van de vragen.

De RKC

De heer **De Iongh, voorzitter van de RKC**, merkt op dat zich in de loop van 2012 veel onverwachte zaken en wijzigingen ten opzicht van de begroting hebben voorgedaan. De RKC blijft kritisch over zaken als financiën en budgetbeheersing. Maar er zijn binnen de organisatie onmiskenbaar ook veel goede dingen gebeurd en in gang gezet. Ondanks de crisis en de reorganisaties is er goed doorgewerkt.

De leesbaarheid van de jaarrekening is weer verbeterd, maar het blijft veelal onduidelijk of de gestelde doelen zijn bereikt met de gepleegde handelingen. Hij constateert wel een toenemende aandacht voor de benoeming van maatschappelijke effecten. De betekenis van smileys is vaak dubbelzinnig en soms hilarisch.

De financiële situatie van de gemeente is in 2012 behoorlijk verslechterd. De algemene reserve is fors gedaald en dat heeft veel te maken met de ontoereikende budgetbewaking en -discipline. Positief is de toegenomen aandacht voor de schuldenlast, maar alle aandacht heeft niet kunnen voorkomen dat de totale schuldenlast toch weer fors is gegroeid tot 536 miljoen euro. Hij verwacht dat bij de Kadernota zal blijken dat de financiële positie zorgelijk blijft. Het eigen vermogen is gedaald en de reserve van de grondexploitaties staat inmiddels op nul. Dat zijn secundaire buffers die op een zeker peil dienen te blijven. Ook de weerstandscapaciteit blijft een belangrijke factor. Sommige risico's blijken sterk te zijn gestegen, andere enigszins gedaald. Bij het opschonen van het vastgoed en grondexploitaties zijn enkele forse verliezen genomen. Hij juicht het toe dat aanbevelingen van de RKC rond deze exploitaties inmiddels zijn overgenomen. De wens van de RKC naar een aparte verantwoordingsnota voor de verbonden partijen is nog steeds niet gehonoreerd. Het aparte overzicht van alle begrotingswijzigingen is mooi, maar het geeft aan dat het er wel 413 zijn in 2012 en dat geeft al aan dat het voor de raad moeilijk is alle bewegingen van miljoenen euro's te volgen.

De transparantie van de besteding der middelen laat veel te wensen over. Dat acht hij ongewenst zeker in deze tijden van bezuinigen en teruglopende budgetten. Daarom beveelt de RKC aan het aantal begrotingswijzigingen te beperken, beter, proactiever te budgetteren en goed te onderzoeken waar al die begrotingswijzigingen door veroorzaakt worden. De RKC doet

bovendien de aanbeveling te komen tot een samenhangende strategie om de financiële situatie van de gemeente te verbeteren, anders dan door grepen uit de reserves. Ook het risicoprofiel moet lager worden door een betere systematische risicoanalyse en beheersing van budgetten.

Door een hogere frequentie van financiële monitors kan de raad meer sturing geven aan verbetertrajecten, specifiek in de bedrijfsvoering.

Hij is verheugd dat alle goede voornemens nu ook handen en voeten lijken te krijgen en spreekt de hoop uit dat het nu eindelijk gaat lukken.

De heer **Snoek (CDA)** vindt het RKC-rapport helder. Vooral de dijkmetafoor spreekt hem aan. Maar hij is benieuwd naar de mening van de RKC-voorzitter over de reactie van het college.

De heer **De Iongh** zegt dat de RKC nog vóór de raadsbehandeling wil komen met een reactie, vooral op het punt van de schuldenlast waar het college volgens hem meer het halve verhaal vertelt. Hij wijst erop dat er in feite te weinig werkkapitaal is, zodat er weer extra geleend moet worden om de lopende organisatiekosten te kunnen betalen.

De heer **Reeskamp (fractie Reeskamp)** vraagt of het zinvol is als raad met een motie te komen om de horizon voor programmabegrotingen over een langere periode te verlengen, zoals in het bedrijfsleven niet ongebruikelijk is. Hij refereert aan het initiatief van de VVD voor het beteugelen van de schuldenlast op de lange termijn. Men kan aan het college bijvoorbeeld de opdracht meegeven de kapitaallasten van investeringen op de langere termijn goed in beeld te brengen of andere aspecten van de begroting. Hij denkt dat de politiek het recht heeft zaken te veranderen en wensen over de eigen regeringsperiode heen neer te zetten.

Mevrouw **Langenacker (PvdA)** betwijfelt het nut van een dergelijke motie, omdat nu al blijkt dat in een periode van enkele jaren de omstandigheden heftig kunnen veranderen. Het lukt nu al vaak niet de ontwikkelingen over een periode van 4 jaar te voorzien.

Mevrouw **Leitner (D66)** lijkt het zelfs beter iets intensiever te kijken naar wat er op de korte termijn gebeurt. Elke prognose die zij ziet laat op de lange termijn dalende lijnen zien.

De heer **De Iongh** zegt dat de opmerking over de horizon is voortgekomen uit de waarneming dat een aantal begrotingswijzigingen eigenlijk te voorzien geweest waren als men met een ruimere blik gekeken had. De horizon is soms wel erg kort, minder dan een jaar zelfs. Aan de andere kant is het zo dat het hier gaat om politiek en niet om een bedrijf. De politiek werkt nu eenmaal met kortere termijnen. Men kan uiteraard in sommige gevallen wel prognoses neerzetten. De raad moet volgens hem veeleer meer aandringen op een doortimmerde financiële onderbouwing van voorstellen. De politiek ontbeert vooralsnog een gedegen meerjareninvesteringsplan.

De heer **Vrugt (Actiepartij)** vraagt of zijn beeld klopt dat er vooral in de fysieke en financiële sector van de gemeente miljoenen weglekken en veel minder in het sociale domein.

De heer **De Iongh** zegt dat dit beeld wel lijkt te kloppen in het overzicht van begrotingswijzigingen.

De **voorzitter** bedankt de heer **De Iongh** voor zijn toelichtingen en gaat over tot de behandeling van de jaarrekening zelf.

Jaarrekening 2012

De heer **Snoek (CDA)** stelt vast dat dit de laatste jaarrekening van de huidige coalitie is die in deze raadsperiode wordt behandeld. Dan acht hij de vraag gewettigd wat deze coalitie aan resultaten heeft geboekt en komt tot de conclusie dat die teleurstellend zijn. Als hij alleen maar kijkt naar budgetbeheersing en de schuldenlast is dat voor hem al zonneklaar. Hij heeft de coalitie van meet af aan aangeboden te willen meedenken met bezuinigingen, mits men intern de hand op de knip wist te krijgen. Maar de RKC stelt duidelijk dat de dijken van binnenuit worden uitgehold door gebrekkig budgetbeheer. Dat acht hij een bedreiging voor het budgetrecht van de raad. Op 21 maart heeft de raad zich per motie uitgesproken voor een betere bewaking van investeringsbudgetten en tijdige informatievoorziening aan de raad. Maar nu wordt er bij de jaarrekening gevraagd achteraf nog eens 10,3 miljoen aan extra uitgaven goed te keuren. Voor categorie 3 gaat het om ruim 3 miljoen en dan betreft het dus uitgaven waarvan het college nu zelf al aangeeft dat die eigenlijk vooraf door de raad hadden moeten worden goedgekeurd. Hij vraagt vóór de raadsbehandeling een goede verklaring te krijgen waarom deze uitgaven van categorie 3 niet eerder zijn gerapporteerd aan de raad.

Het was de bedoeling van deze coalitie de schuld van de gemeente weg te werken, maar in de reactie van het college ziet hij alleen maar een wegedeneren van die schuldenlast. Het college schermt met de onmogelijkheden om iets aan deze molensteen te doen, maar spreker verwacht een initiatief van het college om er wel iets aan te doen.

De loonkosten zijn met 3 miljoen overschreden, maar het college meldt wel dat de formatiereductie op schema ligt. Dat lijkt hem een papieren bewering, als de loonkosten desondanks blijven stijgen. De antwoorden op de in zijn ogen uitstekende schriftelijke vragen van de heer De Jong komen er op neer dat men de oorzaken achter deze stijging niet weet. Dat antwoord geeft hem ook weer te denken. Hij vraagt of de raad zachtjesaan wordt voorbereid op een extra kredietaanvraag van 8 ton voor de Zijlpoort. Hij is tot slot benieuwd of het Reinaldapark binnen het budget wordt afgesloten.

Mevrouw **Sikkema (GroenLinks)** complimenteert de RKC voor het heldere rapport. Zij merkt op dat de jaarrekening een fors negatief saldo laat zien, voornamelijk door verbeteringen van de administratie en het verwerken van lijken uit de kast. Er is hard aan gewerkt om de juiste cijfers boven water te krijgen, waarvoor haar complimenten. Er ligt nu een goede basis. Zij denkt dat een aantal tegenvallers bij de begroting voorzien hadden kunnen worden. Maar er zijn daarnaast nog voldoende zaken te verbeteren: budgetbeheer, een goed peil van de algemene reserve, de afhankelijkheid van externe inhuur, het tijdig melden van overschrijdingen. Zij ondersteunt het verzoek van de heer Snoek om een verklaring voor het niet tijdig informeren over een reeks uitgaven. De nettoschuld per inwoner en de ratio van de schuld ten opzichte van de balans leveren ook dikke onvoldoendes op, terwijl men toch al enkele jaren bezig is de zaak op orde te krijgen. Kennelijk zijn de verwachtingen telkens te optimistisch geweest. Rationeel valt het een en ander nog wel te begrijpen, maar het geduld raakt wel op. Zij vraagt welke stappen er nu worden gezet om het eindelijk goed voor elkaar te krijgen. Zij is het eens met de RKC dat het beter is de raad goed en tijdig te informeren over alle risico's dan het geduld van de raad op de proef te blijven stellen. Zij vraagt hoe serieus het college de RKC neemt, als men die nauwelijks de geplande tijd gunt om te reageren en vervolgens heel beknopt reageert op die reactie met de kanttekening dat de RKC niet heeft doorgevraagd, alsof die daar tijd voor is gegund. Ook de raad wordt niet echt serieus genomen als er pas gisteren een reactie van het college op de bevindingen van de RKC komt. Zij vindt dit geen gunstige signalen. Dat doet de voorbereiding van deze besprekingen geen goed. Zij is benieuwd wanneer de raad een geactualiseerd overzicht krijgt van de reserves en voorzieningen. Zij onderschrijft de reactie van de RKC op de jaarrekening. Het is haar in die rekening opgevallen dat sommige doelen al worden aangemerkt als gehaald, terwijl de daarvoor geformuleerde prestaties nog niet eens geleverd zijn. Zijn die prestaties niet meer nodig om de

doelen te bereiken? Zij denkt dat het met het oog op de kerntakendiscussie goed zou zijn als iedereen het lef zou hebben daar nog eens met een heel kritische blik naar te kijken, juist omdat de relatie tussen prestaties en doeleinden niet altijd helder is.

Mevrouw **Langenacker (PvdA)** zegt voor het vierde jaar op een rij niet tevreden te zijn over de jaarrekening en zich langzamerhand een soort repeteerwaker te voelen. Elk jaar wordt vastgesteld dat het budgetbeheer en veel andere zaken verbeterd moeten worden. Haar overvalt een gevoel van machteloosheid door het voortdurend achter de feiten aanhollen en het erop moeten vertrouwen dat het komende jaar verbeteringen zal brengen als de raad zijn zorgen heeft uitgesproken. Het blijkt nog steeds niet voldoende op orde te zijn en de RKC bevestigt dat beeld. Net als de accountant. Een gezin zou met een dergelijk huishoudboekje al lang in de schuldsanering zijn gezet. Men is kennelijk nog steeds niet in staat voldoende maatregelen te treffen om de schuld binnen de perken te houden. De afhankelijkheid van zoveel externe inhuur is in haar ogen zorgwekkend. De overdracht van expertise naar een geborgde plek binnen de organisatie zal serieus ter hand moeten worden genomen. Zij vraagt zich af of de zorgen van college en raad wel voldoende doorsijpelen in het ambtelijk apparaat. Men moet zich realiseren dat uiteindelijk de burger het gelag betaalt. Zij oppert het idee om over te gaan tot strategisch budgetteren door in eerste instantie slechts 80% van een budget te fiatteren en de overige 20% pas als de noodzaak spijkerhard kan worden aangetoond. Zo kan men voorkomen dat het budget over de 100% gaat. Zij overweegt daar een motie over in te dienen. Zij wil ook een betere sturing op het realisatiepercentage om te voorkomen dat budgetten op het eind van het boekjaar lukraak opgesoupeerd worden. Dit alles om ook ambtenaren te doordringen van de noodzaak van goed budgetbeheer. Zij erkent desgevraagd dat de PvdA medeverantwoordelijk is voor het gevoerde beleid in de recente raadsperiodes. Maar als raadslid zegt zij afhankelijk te zijn van de maatregelen die portefeuillehouders van personeel en financiën treffen. Daar heeft men steken laten vallen. Zij beklemtoont dat de PvdA-fractie net als alle andere fracties de betreffende wethouders daar voortdurend op heeft aangesproken, maar dat zij nu, net als voorgaande jaren, opnieuw moet vaststellen dat er te weinig resultaten zijn geboekt.

De heer **De Jong (VVD)** denkt dat de gemeente als gezin al lang failliet was verklaard met deze hoge schuld, de tekorten en uitgeputte reserves. Er hadden bij de Kadernota's en begrotingen al veel meer keuzes na afwegingen van nut en noodzaak moeten plaatsvinden. Hij vindt dat de coalitie daar de afgelopen jaren te weinig op heeft gestuurd. Er zijn nog teveel dingen gepasseerd die niet nodig waren, maar wel veel geld hebben gekost. De schuld is alleen maar toegenomen, deels door niet-beïnvloedbare externe factoren, maar ook door de falende bedrijfsvoering. De VVD heeft vooral veel moeite met de onrechtmatige uitgaven. Hij vraagt of deze overschrijdingen van categorie 3-5 door de betreffende wethouders binnen de eigen kolom zijn gedekt en in eerdere bestuursrapportages zijn verantwoord. Als dat niet het geval is vraagt hij die alsnog binnen het lopende boekjaar te dekken. Als dat niet gebeurt, komt de VVD met een amendement. Hij kan deze gang van zaken niet goedkeuren. Het budgetrecht van de raad is voor de VVD een ernstige zaak, zoals dat voor alle andere fracties het geval zou moeten zijn. De leesbaarheid van de stukken van alle gremia is verbeterd. Juist de transparantie nodigt natuurlijk ook uit tot kritiek. Hij denkt wel dat het boekwerk in omvang tot de helft kan worden teruggebracht. Hij ziet overschrijdingen bij alle portefeuilles. Hij spreekt zijn verbazing uit over de fouten die bij de erfpacht zijn gemaakt en die nu leiden tot een voorziening van 2,5 miljoen ten laste van het resultaat van 2012 en dat net nu de verhuuradministratie op orde is. Dat acht hij een ernstige zaak.

Hij aanvaardt de verantwoordelijkheid van de VVD voor het totale gemeentebestuur in de afgelopen jaren. Maar hij wil ook oplossingen aandragen. Hij denkt dat er vele malen harder bezuinigd moet worden. En dat er harde keuzes gemaakt moeten worden om te komen tot een duurzaam financieel betrouwbare overheid. Die doelstelling uit het coalitieakkoord is tot nu toe

niet gehaald en de VVD is ontevreden over de resultaten. Zeker met het oog op alles wat nog op de gemeente afkomt, zullen de uitgaven stevig gekort moeten worden. In de fractie circuleert al een fikse lijst met mogelijke bezuinigingen waar ook de wethouder onderhands van op de hoogte is gesteld. Maar die lijst wil hij nog even intern houden. Het was beter geweest de kerntakendiscussie al veel eerder in gang te zetten toen men kon voorzien dat er nog meer ramspoed op de gemeente afkwam dan men bij de afspraak over 35 miljoen bezuinigingen in het coalitieakkoord voorzag. Hij ontkent de opmerking per interruptie van de heer Snoek dat hij hier bezig zou zijn met verkiezingsretoriek. In de vorige raadsperiode leken de bomen nog tot in de hemel te groeien. De bezuinigingen van deze coalitie hebben ook veel kritiek van de SP en andere fracties opgeroepen. Hij vindt dat de coalitie goed van start is gegaan, maar onvoldoende lef heeft getoond toen het tijd werd stevig in te grijpen om zaken op koers te krijgen. Dat het nu pas komt tot een kerntakendiscussie die op zijn vroegst over enkele jaren resultaten afwerpt, acht hij te laat. Maar het is nu geboden keuzes te maken bij de Kadernota om het tij te keren. Bij de keuze van de accountant is de kwestie van de cultuurverandering medebepalend geweest. Het programma Haarlem Presteert Beter heeft de kwestie van de bedrijfsvoering al goed ter hand genomen.

Mevrouw **Leitner (D66)** merkt op dat het weinig zin heeft te praten over bezuinigingen, als de tekorten blijven optreden door het weglekken van geld door overschrijdingen. Het college verweert zich nog dapper door te zeggen dat het tekort nu lager uitvalt dan bij de laatste bestuursrapportage was voorzien. Dat kan men aandoenlijk vinden, maar het weerspiegelt in haar ogen niet het vereiste gevoel van urgentie en kan niet verbloemen dat de jaarrekening er niet goed uitziet. Wat begon met een begroting met een bescheiden positief saldo is uitgelopen op een groot negatief resultaat via 413 begrotingswijzigingen. De solvabiliteit staat op 11%, terwijl bij verbonden partijen minimaal 25% wordt geëist. Zij spreekt haar waardering uit voor het transparante overzicht van overschrijdingen. Het nadeel is dan wel dat je alles ziet. Volgens haar moeten de overschrijdingen ad 7,2 miljoen in categorie 1 en 2, waar immers baten tegenover staan, binnen het budget geregeld kunnen worden. Dan hadden de baten ten gunste kunnen komen van de algemene reserve. Dat is de weg die D66 zoekt: strakker toezien op het budget en meevallers en overschotten naar de algemene reserve overboeken. Er zijn verbeteringen onderweg, maar die komen bij een volgend agendapunt aan de orde. Zij trekt een vergelijking met een verbouwing: eerst wordt veel onttakeld en lelijk, maar er volgt een opbouw naar iets beters. Zij stelt vast dat de verbouwing begonnen is.

Mevrouw **Van Zetten (D66)** stelt dat haar fractie besluit 2 over het alsnog autoriseren van de categorie 3-5 overschrijdingen niet zonder meer kan goedkeuren. Daar moet men niet te lichtvaardig over denken in dit stadium van de coalitie. Waarschijnlijk zal er iets als een motie van treurnis ingediend worden, want D66 wil wel verder met deze coalitie. Daartoe uitgedaagd door de heer Snoek zegt zij dat D66 niet zal overgaan tot afkeuring. Zij is in haar bijdragen naar eigen zeggen altijd volstrekt helder geweest in haar kritiek. Het voortdurend aandringen van haar en andere fracties op maatregelen om de zaak onder controle te krijgen, heeft volgens haar ook vruchten afgeworpen. Naast deze kritiek heeft zij ook veel waardering voor het college. Haar treurnis betreft het te late tijdstip waarop overschrijdingen gemeld zijn.

De heer **Schouten (Sociaal Lokaal)** stelt vast dat deze gemeente niet weet te begroten. Hij adviseert het college lering te trekken uit de adviezen van de RKC en daar nu mee te beginnen. Hij stelt voor net als bij schuldsanering voor burgers een lange periode van bijvoorbeeld 30 jaar uit te trekken om zaken weer op het gewenste niveau te brengen, zodat men niet abrupt afglijdt naar een afgrond. De schuldenlast hoeft niet op 0 uit te komen, maar op een niveau dat overeenkomt met dat in vergelijkbare gemeenten. Haarlem hoeft voor hem niet het braafste jongetje van de klas uit te hangen.

De heer **Vrugt (Actiepartij)** dankt de RKC voor de heldere samenvatting waardoor hij op de hoogte gebracht is van de essentie van de documentenlawine die raadsleden de afgelopen weken te verwerken hebben gekregen. Hij is ontsteld over het weglekken van geld en vooral het wegkloten bij de afdelingen fysiek, financieel en bedrijfsvoering. Dat spoort niet met het algemene beeld dat vooral in het sociale domein, en dan met name de zorg, geld verkwist zou worden. Het echte lek zit in de harde sector: contractbeheer, vastgoed, ICT, grondexploitaties. Dat lek wordt nu gedicht met een greep uit de algemene reserve, wat door het college altijd wordt voorgesteld als een doodzonde als een raadslid het voorstelt. Hij roept op het rapport van Cornielje nog eens te lezen. Zijn insteek bij de Kadernota zal zijn dat men het beginsel van de pijlers moet loslaten om die Haarlemmers te helpen bij wie het water echt aan de lippen staat door meer te snoeien op de harde sector en minder op het sociale domein. Hij pleit ervoor een halt toe te roepen aan grote leningen voor investeringen in megalomane projecten als de Prins Bernhardtunnel waar de VVD zo van geporteerd is.

De heer **Schrama (Haarlem Plus)** brengt in herinnering dat hij vorig jaar een voorstel voor een andere manier van begroten heeft ingediend. Dat is niet overgenomen, maar hij acht het helemaal een doodzonde als men zich niet houdt aan een wel aangenomen begroting. Binnen de organisatie vindt men het kennelijk normaal een budget te overschrijden. De kosten worden afgewenteld op de burger, maar dat schijnt niemand te deren. Meer discipline en zuinigheid met uitgaven is volgens hem geboden. De manier waarop nu willekeurig uitgaven worden gedaan komt in zijn ogen neer op diefstal van de burger.

Mevrouw **Özogul (SP)** denkt dat de gemeente met deze administratieve wanorde niet eens in aanmerking zou komen voor schuldhelpverlening een aangewezen zijn op zelfredzaamheid. Zij vindt het bijzonder pijnlijk dat er nog steeds lijken uit de kast vallen en vraagt zich af wanneer het einde in zicht komt. De externe inhuur wordt naar men zegt beter geregeld, maar er blijft geld weglekken. Zij zegt niet te kunnen instemmen met de achteraf fiattering van ruim 3 miljoen euro aan onrechtmatige overschrijdingen. Die hadden naar haar mening echt eerder gemeld moeten worden. Zij ondersteunt het verzoek van de heer Snoek. De SP was gekant tegen de bezuinigingen van 35 miljoen, die volgens haar best over meer jaren hadden kunnen worden uitgesmeerd. De bezuinigingen die nu wel zijn gerealiseerd, zijn ten koste gegaan van maatschappelijke instellingen en niet van de eigen organisatie. Ze geeft toe dat er 100 fte minder zijn, maar er is nog steeds veel externe inhuur en weglekken van geld. Zij is huiverig als het gaat om het sociale domein. De wethouder zei bij de begroting 2013 al dat er niet verder bezuinigd kon worden, maar dat schijnt nu niet meer het geval te zijn. Zij bepleit het bezuinigen vooral te concentreren op de afdelingen waar nu het meeste geld weglekt. Zij meent zich te herinneren dat de coalitie nogal lacherig reageerde op een motie van treurnis van de oppositie en neemt zich voor nu een vergelijkbare houding aan te nemen.

De heer **Reeskamp (fractie Reeskamp)** zegt het college niet te benijden met al deze 'opbouwende' kritiek van coalitiefracties. Hij spreekt in bewonderende zin zijn verbazing uit over de stijgende lijn in helderheid die telkens nog mogelijk blijkt te zijn in deze rapportages. Helaas loopt die ontwikkeling niet gelijk op met die van de gepresenteerde resultaten. De bevindingen van de accountant geven contouren aan voor verbetering die hopelijk op termijn gestalte zal krijgen, maar voorlopig lijkt het ellende troef. Hij is het van harte eens met de dijkenmetafoor. De dijken van Haarlem hebben naar zijn mening echt last van 'piping', de ondermijning door kleine lekgoten. Daar moet het college iets aan doen en daarop is het aanspreekbaar. Er had naar zijn mening al veel eerder ingegrepen moeten worden bij de afdelingen voor ruimtelijke ontwikkeling, toen zich aftekende dat er de komende jaren niet zoveel meer gebouwd zou worden. De schuldenlast is stevig gegroeid. Een stijging van de rente met 1% leidt al tot een jaarlijkse extra rentelast van 3 miljoen. Hij is het ermee eens dat de reactie van het college op de RKC nogal

laconiek is. Hij heeft in een tweet de term indemniteiten gebruikt omdat hij zich afvraagt in hoeverre de raad nu nog achteraf de verantwoording kan nemen voor door het college gepasseerde zaken die eigenlijk door de raad hadden moeten worden goedgekeurd. Hij wil die kwestie nog eens overdenken en ziet met belangstelling eventuele moties en amendementen tegemoet.

De **voorzitter** schorst de vergadering voor 20 minuten.

De **voorzitter** heropent de vergadering en stelt voor het Jaarverslag 2012 van de VRK vanavond niet te bespreken en als hamerstuk met stemverklaring naar de raadsvergadering door te geleiden. De commissie stemt daarmee in.

Wethouder **Mooij** merkt op dat de sprekers tot nu toe verschillende aspecten van de financiële situatie in 2012 hebben belicht. Hij brengt in herinnering dat hij vlak na zijn aantreden in 2012 een beeld van die situatie geschetst heeft dat met deze constatering overeenkomt. Zijn opdracht was toen daar verbetering in aan te brengen en daar is hij sindsdien onverkort mee bezig. De verschillende positieve opmerkingen die hij vanavond ook gehoord heeft, vat hij op als complimenten voor dat proces waar de gemeente nog middenin zit. Bij agendapunt 7 zal duidelijk worden dat er veel gebeurt als het gaat om budgetbeheer. Maar hij is het met de commissie eens dat er ook nog veel moet gebeuren. Alle veranderingen hebben consequenties voor personen, maar ook voor politieke wensen, omdat alles strakker aangelijnd wordt. Dingen kunnen niet meer zo gemakkelijk geregeld worden als voorheen. Dat proces is een half jaar geleden ingezet en de eerste resultaten laten zich in deze jaarrekening zien. In 2013 zullen de resultaten naar zijn overtuiging nog sterker naar voren komen. Hij voorspelt dat de beheersbaarheid van budgetten aanmerkelijk verbeterd zal zijn als deze lijn wordt voortgezet. Er zullen dan geen overschrijdingen meer optreden als gevolg van het onvoldoende op orde zijn van de interne organisatie. Overschrijdingen zullen zich altijd kunnen voordoen, door externe oorzaken en onvoorziene ontwikkelingen, maar zij moeten verklaarbaar zijn, tijdig gerapporteerd worden en verantwoord kunnen worden als de financiële administratie daar om vraagt. In dat proces zit de organisatie nu en dat gaat nog wel enkele jaren en kosten vergen, omdat er veel geïnvesteerd moet worden in de toerusting van de medewerkers. Met de accountant is ook gesproken over de aspecten van de bedrijfscultuur. Daar wordt vanuit de top op gestuurd door middel van gesprekken, afspraken, regels en een instrumentarium dat op orde moet zijn. Ook daar moeten na een jaar of twee echte veranderingen te zien zijn. Hij durft dat ook te voorspellen omdat de nieuwe, kritische accountant het eens is met deze analyses, met de maatregelen en de aandacht voor die zachte cultuurkant van het proces. Bij de bewaking van de inhuur zijn ook veranderingen te zien. Het kost tijd, omdat de medewerkers ook moeten wennen.

Hij snapt de opmerkingen van raadsleden als ze kijken naar de resultaten van de jaarrekening, maar hij vindt de algemene toonzetting wel erg zwart. Hij erkent dat hij de politieke verantwoordelijkheid draagt voor de hele raadsperiode waar deze commissieleden bijzonder kritisch naar terugkijken, maar als relatieve nieuwkomer vraagt hij ook iets meer waardering voor de progressie die wel degelijk geboekt wordt. Hij zal nooit cynisch over dit proces worden. De schuld, het tweede grote punt uit de opmerkingen, is door allerlei factoren opgelopen, met medeweten van de raad. Maar het gaat hem niet om de hoogte, maar om het verloop van de schuldenlast op termijn. Dat verloop staat in de stukken beschreven en is enkele maanden geleden hier ook aan de orde geweest op verzoek van de VVD. In die nota is aangegeven waarom het college niet kiest voor de aanpak om geld in te zetten voor aflossing. Hij merkt op dat een eventuele rentestijging geleidelijk zal leiden tot een hogere rentelast. Het college kiest ervoor de schuld niet verder te laten groeien. In het meerjarenprogramma van de gemeente – waarin wel degelijk ook investeringen zijn opgenomen - valt af te lezen dat de schuld op termijn afneemt. In de notitie staat ook aangegeven waarom een overheid altijd schulden zal hebben. De schuld is relatief hoog vanwege grote investeringen in het verleden. Met het aflossen zouden grote

bedragen gemoeid zijn en dat lijkt hem nu wat teveel gevraagd. Desgevraagd is hij bereid een inventarisatie van alle uitstaande leningen te laten maken en aan de commissie ter beschikking te stellen. Het lijkt hem lastiger daarvan de risico's te calculeren. Hij kan wel enkele scenario's laten schetsen. Maar het zal duidelijk zijn dat er aan elke lening renterisico's verbonden zijn. Hij heeft in het verleden zelf meegemaakt dat een gemeentebudget feitelijk slonk door toenemende rentelasten als gevolg van stijgende rentes. Als er vanuit de raad of vanuit collega-wethouders voorstellen komen voor investeringen die forse leningen vergen, acht hij het zijn plicht te wijzen op de budgettaire consequenties en de notitie van het college over schulden. Hij wijst er wel op dat ook in deze gevallen het budgetrecht bij de raad ligt.

Ten derde is veel gesproken over budgetbeheer. Hij kan de raad, de heer De Jong in het bijzonder, geruststellen dat alle overschrijdingen al gedekt zijn. Hij zal binnen een week een zo duidelijk mogelijk overzicht maken van verklaringen voor de overschrijdingen, zodat de raad zich daar een oordeel over kan vormen. Daar is de accountant ook duidelijk over geweest. Spreker is van mening dat een overheid altijd te maken zal hebben met overschrijdingen, maar het oordeel is aan de raad. Hij geeft wel aan dat hij elke negatieve uitspraak van de raad zwaar zal opnemen, omdat hij wel staat voor wat in deze jaarrekening is opgenomen.

Het beeld van 2012 is zo helder mogelijk op papier gezet en hij is verheugd dat de helderheid wordt gewaardeerd. Er is en wordt veel energie in gestoken om alles boven tafel te krijgen. Het beeld komt volgens hem overeen met wat te verwachten viel. In 2013 moet dat er anders komen uit te zien. Er zullen bij de Kadernota en bij de kerntakendiscussie veel impopulaire maatregelen genomen moeten worden om het financiële beeld gunstiger te krijgen. In die zin is hij blij met de ferme taal die de raad nu laat horen.

De concerncontroller beantwoordt aanvullend enkele openstaande vragen. De stijging van de loonkosten zijn moeilijk te verklaren bij gebrek aan een deugdelijke ramingsmethodiek en de vele mutaties. Daar wordt echter aan gewerkt. De raad krijgt nu al elk kwartaal een rapportage. De bedoeling is niet meer te rapporteren, maar kwalitatief beter en tijdiger, zodat niet zaken als een verrassing opduiken in de jaarrekening. De accountant ziet er strak op toe dat de periode van realisatie samenvalt met het jaar van verantwoording. Hij begrijpt dat er waardering is voor de weergave van het hele proces van de primaire begroting tot de jaarrekening. Het stramien heeft veel tijd gekost, maar het is nu beschikbaar en zal in het vervolg zo gehanteerd worden. Bij de meeste uitgaven in de categorie 1 en 2, bijvoorbeeld grondexploitatie, bestaat geen vrijheid om baten en kosten los van elkaar te verantwoorden. De gemeente heeft geen kortlopende rekeningen en profiteert daar dus ook niet van rentedalingen. Bij het daggeld zijn wel enige besparingen gerealiseerd op de rente, in 2012 oplopend tot 1 miljoen euro. Volgens de accountant is dat op een verantwoorde manier gebeurd. In de treasurecommissie wordt elke maand bekeken of het risico verantwoord is.

Mevrouw **Langenacker (PvdA)** vraagt de wethouder te reageren op haar idee voor strategisch investeren.

Mevrouw **Leitner (D66)** vraagt hoe er bij het strakker toezicht op de verwerking van tegenvallers omgegaan wordt met meevallers.

De heer **Snoek (CDA)** informeert naar de bezuinigingsvoorstellen die de VVD-fractie met de wethouder gedeeld zou hebben. Verder informeert hij naar het project Reinaldapark.

De heer **De Jong (VVD)** zegt de bezuinigingsvoorstellen voorlopig als een interne zaak van de fractie te willen behandelen.

Mevrouw **Van Zetten (D66)** informeert naar het project Stationsplein.

De heer **Schrama (Haarlem Plus)** vraagt of en hoe de diensthoofden geïnformeerd worden over de actuele status van hun budget. Als dat wel het geval is, hoe kunnen dan overschrijdingen optreden? Als dat niet het geval is, kan volgens hem daar een oorzaak liggen van overschrijdingen.

Wethouder **Mooij** merkt op dat er een heel instrumentarium is om het budgetbeheer te bewaken. In uiterste gevallen kan dat ertoe leiden dat hij als wethouder een diensthoofd te verstaan geeft dat hij een overschrijding binnen zijn eigen budget moet opvangen. De optie van het strategisch investeren zal hij aan de organisatie voorleggen als mogelijk extra instrument. Het lijkt hem niet in alle gevallen mogelijk. Hij kan niet toezeggen dat hij daar al voor de raad een reactie op kan geven. Alle meevallers gaan conform de afspraak naar de algemene reserve. Hij heeft nu geen gegevens over het Reinaldapark en het Stationsplein paraat, maar in principe moeten die binnen het budget afgewikkeld worden. In het hele pakket van verbetermaatregelen zijn ook afspraken over de wijze van rapporteren opgenomen. De financiële afdeling moet de afdelingen op de hoogte houden van de ontwikkelingen in hun budget en omgekeerd moeten de afdelingen antwoord geven op alle vragen die de financiële mensen stellen.

De **voorzitter** sluit hiermee voorlopig de bespreking van de jaarrekening af. De behandeling zal worden voortgezet in de raadsvergadering van 6 juni. Hij stelt met het oog op de klok voor de nota over de externe inhuur door te schuiven naar een volgende vergadering.

6. Ontwerp Jaarverslag 2012 Veiligheidsregio Kennemerland VRK

Dit stuk is zonder bespreking doorgeleid naar de raad als hamerstuk met stemverklaring.

Overige punten ter bespreking

7. Jaarplan 2013 Haarlem Presteert Beter

De heer **De Jong (VVD)** spreekt vol lof over deze aanpak die in gang is gezet door de voormalige VVD-wethouder en door de huidige stevig is voortgezet. Hij is ervan overtuigd dat hiermee goede resultaten zullen worden geboekt. Het plan is vertrouwenwekkend, goed gestuurd en legt de goede prioriteiten. En hij is blij te vernemen dat de accountant deze waardering deelt.

Mevrouw **Leitner (D66)** herinnert zich dat wethouder Mooij bij zijn aantreden zei dat de raad zich eigenlijk niet met de bedrijfsvoering zou moeten bemoeien. Maar D66 wil de vinger aan de pols houden, zeker bij dit proces. Zij vindt dit het beste stuk dat ze tot nu toe op dit terrein heeft gezien. Zij heeft altijd erg gehamerd op een instrument waarmee de raad de voortgang in de gaten kan houden, zoals dat bij de VRK het geval was. Er zijn nu projecten en resultaten benoemd. Zij zegt echt niet gevraagd te hebben om smileys, maar ze wil onderweg graag wel af en toe horen of zaken gehaald worden of niet. Verder is zij benieuwd of ook overwogen wordt af en toe een extern oordeel te vragen.

Mevrouw **Hoffmans (GroenLinks)** zegt dat dit plan haar weer hoop geeft na de bespreking van de jaarrekening. Het is een concreet en helder stuk dat blaakt van daadkracht. Zij vertrouwt erop dat de auteur deze geest ook kan overbrengen aan de organisatie. Zij heeft er vertrouwen in dat de gemeente hiermee steeds beter gaat presteren en dat de cultuuromslag gestalte krijgt. Zij vraagt of de wethouder verwacht dat in 2014 de zaak op orde zal zijn.

De heer **Van Driel (CDA)** zegt dat het CDA de wethouder eerder al vergeefs gevraagd heeft met de raad afspraken te maken over termijnen en een stip aan de horizon. Spreker ziet nu wel dat er

verbeteringen in gang gezet zijn, maar materiële resultaten heeft de raad nog niet gezien. Verder valt het hem op dat de organisatie wel instrumentarium krijgt aangereikt, maar dat de raad het zonder sturingsinstrument moet stellen zodat het lastig wordt het budgetrecht uit te oefenen. Voorts stelt hij met instemming vast dat de wethouder dit jaar wel een dekking gevonden heeft voor het op orde brengen van de bedrijfsvoering.

Mevrouw **Langenacker (PvdA)** uit haar tevredenheid over dit stuk. Het is concreet, resultaatgericht en wekt vertrouwen. Zij zegt al eerder de suggestie gedaan te hebben ook een extern oordeel te vragen.

De heer **Schrama (Haarlem Plus)** spreekt er zijn verbijstering over uit dat nu zaken geregeld worden die al veel langer gemeengoed hadden moeten zijn. Het zou toch vanzelfsprekend moeten zijn dat een budgethouder op elk moment weet hoe zijn budget erbij staat en daar verantwoording over kan afleggen. Anders krijgt men chaotische toestanden bij de verantwoording. Ook een materiële invulling van het budgetrecht van de raad had al lang gewoonte moeten zijn. Hij vindt dat onthutsend, maar hoopt dat het nu echt beter gaat.

De heer **Reeskamp (fractie Reeskamp)** deelt eveneens complimenten uit. Het ziet ernaar uit dat er nu ook voldoende dekking is om dit plan uit te voeren. Hij vraagt of de doelen nu wel gehaald worden als de raad dit plan accordeert.

Wethouder **Mooij** neemt afstand van het beeld dat de heer Schrama schetst als zou het voorheen bij deze gemeente een chaos zijn geweest waar geen weg in te vinden was. Dat acht hij niet juist tegenover de organisatie en het personeel. Er waren beslist verbeteringen nodig en daar zet dit college op in met dit plan.

De heer **Schrama (Haarlem Plus)** zegt slechts feitelijk te hebben willen constateren dat de rekeningen chaotisch en niet-consistent waren.

Wethouder **Mooij** zegt achter zijn opmerking te blijven staan dat een raad zich niet bemoeit met de bedrijfsvoering als alles gladjes verloopt. Dat laat onverlet het recht van de raad elke discussie aan te gaan. Hij heeft begrepen dat voor sommige mensen het werken met smileys verhelderend werkt, al is hij zelf ook geen fervent voorstander. De cultuurverandering is al uitgebreid aan de orde geweest. Het plan is ambitieus en er moet veel gebeuren, maar het college vindt wel dat het moet gebeuren en op afzienbare tijd gestalte moet krijgen. Bij de Kadernota en de begroting zal het college in beeld brengen welke kosten en extra inspanningen er mee gemoeid zijn. Naar zijn mening is het aan de raad een oordeel uit te spreken over de zoveel mogelijk geobjectiveerde rapportages die het college aan de raad stuurt. Als de raad daarnaast ook nog behoefte heeft aan een externe beoordeling, moet de raad dat zelf aangeven.

Mevrouw **Hoffmans (GroenLinks)** merkt op dat een extern oordeel ook weer extra geld zou kosten. Het college zet nu in op een betere informatievoorziening, ook naar de raad. Daarmee wordt de raad gefaciliteerd. Daar gaat dit stuk naar haar mening over.

De heer **Van Driel (CDA)** zegt concrete SMART-afspraken te missen. Hij heeft behoefte aan een plan de Haarlemmer Raad Presteert Beter. De P&C-cyclus is in zijn ogen niet voldoende om het budgetrecht effectief uit te voeren. Hij wil dat het college de raad beter in staat stelt de controlerende functie bij dit plan uit te voeren. Nu moet de raad afwachten tot de verbouwing gereed is voordat die materiële resultaten ziet.

Mevrouw **Leitner (D66)** merkt op dat er met dit plan een instrument ter voortgangscntrole is aangereikt. Zij begrijpt niet wat de heer Van Driel nog extra wenst.

De heer **Reeskamp (fractie Reeskamp)** zegt dat de raad het college maandelijks kan bevragen over het verloop van de maandelijks interne rapportages.

Wethouder **Mooij** bevestigt de lezing van mevrouw Hoffmans. Het college moet de raad als dienst zo betrouwbaar mogelijk informeren, zodat de zich raad een getrouw oordeel kan vormen. Daar gaat dit plan over. Het college gaat niet over de manier van werken van de raad.

De **voorzitter** sluit de bespreking af.

8. Externe inhuur: analyse 2012 en maatregelen 2013

Dit punt is wegens tijdgebrek verdaagd naar een volgende vergadering.

9. Agenda komende commissievergadering

Er worden geen ingekomen stukken geagendeerd.

10. Sluiting

De **voorzitter** sluit de vergadering om 19.58 uur.